

BOEKBESPREKINGEN

David Boertmann. 1995. The genus *Hygrocybe*. Fungi of Northern Europe vol. 1. Foreningen til Svampekundskabens Fremme. ISBN 87-983581-1-1. 184 pp., 59 kleurenfoto's. Prijs 198 DKr excl. verzendkosten. Te bestellen bij Svampetryk, Postboks 168, DK-2670 Greve, Denmark.

Wasplaten staan de laatste tijd volop in de belangstelling van mycologen. In de afgelopen tien jaar verschenen monografieën of revisies van de hand van Bon (1990) voor Europa, Kovalenko (1989) voor de Sovjet-Unie en mijzelf (1990) in *Flora agaricina neerlandica*, daarnaast iconografieën met kleurenfoto's door Galli (1985) en Breitenbach & Kränzlin (1991). Een monografie door Candusso in de serie *Fungi europaei* is in voorbereiding. Het recent verschenen boek van Boertmann vormt mijns inziens vooralsnog het hoogtepunt in deze reeks.

Boertmann behandelt het geslacht *Hygrocybe* in dezelfde omgrenzing als "onze" flora, dat wil zeggen inclusief *Cuphophyllus* (= *Camarophyllus*), maar exclusief *Camarophyllopsis*. Zijn revisie bestrijkt Centraal- en Noord-Europa, inclusief Groenland. Het boek begint met een beknopte, maar adequate inleiding over de omgrenzing van het genus, macroscopische en microscopische kenmerken, taxonomische onderverdeling en oecologie. Hierbij wordt uitgebreid aandacht geschonken aan de waarde van Wasplaten als indicatororganismen voor oude schrale graslanden. Daarop volgen maar liefst drie determinatiesleutels: een kunstmatige sleutel op basis van macroscopische kenmerken, een systematische sleutel, grotendeels op basis van microscopische kenmerken, en een kort-door-de-bocht (incomplete) synoptische sleutel, gebruik makend van opvallende kenmerken. Een opsomming van interpretaties van eerder gepubliceerde kleurenafbeeldingen besluit het algemene gedeelte.

Tweede deel van het boek wordt ingenomen door vrij uitgebreide beschrijvingen van de vijftig erkende soorten en enkele variëteiten. Iedere soort is geportretteerd op een kleurenfoto. Van zeer variabele soorten zijn vaak diverse foto's opgenomen. In het algemeen zijn de afbeeldingen van uitstekende kwaliteit. Ik ben wat minder te spreken over de foto's van *Hygrocybe virginea* var. *fuscescens* (Gevlekt sneeuwzwammetje) (centrum van de hoed in werkelijkheid meestal donkerder, zoals aangegeven in de beschrijving door Boertmann), *H. cinerella* (afbeelding te blauw) en *H. persistens* forma *subglobispora* (gewoonlijk minder gedrongen).

De soortopvattingen binnen *Hygrocybe* verschillen sterk van auteur tot auteur. De Franse auteurs M. Bon en Courtecuisse zijn de meest uitgesproken splitters. Daar tegenover staan de lumpers uit Nederland, Duitsland en Scandinavië. Het

soortconcept van Boertmann ligt dicht bij het gehanteerde concept in *Flora agaricina neerlandica*, maar is nog wat ruimer. Zo worden de volgende soorten uit de flora door Boertmann samen genomen of op intraspecifiek niveau onderscheiden: *H. psittacina* (Papagaaizwammetje) en *perplexa* (Bruinrode wasplaat); *H. irrigata* en *unguinos* (Grauwe wasplaat); *H. chlorophana* (Gele wasplaat) en *flavescens* (Oranje wasplaat); *H. persistens*, *konradii* (Gebochelde wasplaat) en *subglobispora* (Spitse wasplaat); *H. conica* (Zwartwordende wasplaat) en *conicoides* (Duinwasplaat); *H. aurantiviscida* (Hooilandwasplaat) en *glutinipes* (Kleverige wasplaat). Voor deze opvattingen zijn vaak goede argumenten aan te voeren. Daarnaast wijkt de naamgeving in sommige opzichten af van de Nederlandse flora, ook gewoonlijk op goede gronden. Het boek besluit met beknopt commentaar op niet opgenomen, onvoldoende bekende taxa, een verantwoording van de illustraties, literatuurverwijzingen en een index.

Dit boek verdient een plaats in de kast van iedere Wasplatenliefhebber - en welke mycoloog is dat niet? De combinatie van goede sleutels, goede beschrijvingen en goede kleurenafbeeldingen maakt het tot een grote hulp bij het identificeren van deze kleurrijke, maar lang niet altijd gemakkelijk te herkennen paddestoelen. Ten overvloede zij vermeld dat het werk tezelfdertijd in het Deens is gepubliceerd onder de titel "Vokshatte", maar die editie lijkt mij voor Nederlandse mycologen niet erg relevant.

Dit boek is het eerste deel uit een serie over Noordepartse paddestoelen. Afleveringen over Melkzwammen, Ridderzwammen en Vaalhoeden zijn in voorbereiding. Het besproken werk is in de bibliotheek van de vereniging opgenomen.

Eef Arnolds

D.H. Jennings & G. Lysek, 1996. Fungal biology; understanding the fungal lifestyle. Bios Scientific publishers, Oxford, U.K. 156 p. Prijs; £ 16,95 (Ca f 45,-).

Dit boek is volgens de tekst op de achterkant bestemd voor studenten in de microbiologie en mycologie en voor onderzoekers die wel met schimmels en paddestoelen te maken krijgen maar er in de huidige opleidingen niets of te weinig over vernemen. Ik zou deze doelgroep willen uitbreiden tot iedereen die belangstelling heeft voor algemeen-mycologische vraagstukken en die in een beknopte inleiding wil worden "bijgepraat" over de huidige stand van onze kennis ter zake. In het boek wordt een groot aantal onderwerpen en basale begrippen in korte overzichtelijke hoofdstukjes

belicht.

Deel 1: "The fungal life style" heeft hoofdstukken over hyfen, mycelium, substraat en voeding. Hierin wordt o.a. een aantal aspecten van de relatie plant-schimmel behandeld, zoals de verschillende vormen van mycorrhiza.

Deel 2: "The environment" gaat over de betekenis van water, met o.a. paragrafen over marine fungi, xerofiele fungi en lichenen, de rol van zuurstof, licht, extreme omstandigheden en competitie, waarbij de verschillende ecologische niches en vele zgn. strategieën aan de orde komen.

Deel 3: "Reproduction" behandelt o.a. de verschillende fasen van het voortplantingsproces, met veel aandacht voor fysiologie en genetica, maar ook voor de vele sporetypen, hun ontstaan en verspreidingswijzen.

Als appendices worden vijf representatieve levenscycli in schema's weergegeven, alsmede een systeem en een korte literatuurlijst met titels tot 1995. De verklarende woordenlijst is, net als het systeem, onvolledig en uitsluitend ter verklaring van een beperkt aantal in dit boek gebruikte termen. Het gebruikte systeem is niet erg bij de tijd en verwijst nog naar de zevende druk van de Dictionary of fungi (uit 1983). Het boek bevat tal van duidelijke tekeningen, schema's en tabellen, voor een deel (met bronvermelding) overgenomen uit andere boeken, voor een deel origineel. De foto's - allemaal zwart-wit - zijn van zeer verschillende kwaliteit, waarbij de electronenmicroscopische foto's (SEM en TEM) nog het beste zijn gereproduceerd. Onder de macro-opnamen (o.a. van paddestoelen) verdienen er enkele een dikke onvoldoende. Dat neemt niet weg dat het boek aan iedereen met een basale kennis van de algemene biologie in kort bestek een goed overzicht geeft van onze huidige kennis over het leven van de schimmels. Het boek is opgenomen in de NMV-bibliotheek.

H. A. van der Aa

H. Neubert, W. Nowotny & K. Baumann. Die Myxomyceten Deutschlands und des angrenzenden Alpenraumes unter besonderer Berücksichtigung Österreichs. 365 pp. 190 DM. Te bestellen bij Karlhenz Baumann Verlag, Lindenstr. 40, 72810 Gomaringen, Duitsland. tel. 0949 070 72 7092. ISBN 3-929822-01-6.

Het tweede deel van Die Myxomyceten Deutschlands und des angrenzenden Alpenraumes unter besonderer Berücksichtigung Österreichs (nl. de Physarales) is verschenen. De layout is gebruiksvriendelijker geworden. De literatuurlijst is slechts een aanvulling op die van het eerste deel, dat hiervoor ook geraadpleegd moet worden. Weer een prachtig gedegen boek.

N.E. Nannenga-Bremekamp

D.L. Hawksworth, P.M. Kirk, B.C. Sutton & D.N. Pegler (eds.). Ainsworth & Bisby's Dictionary of the Fungi, 8th Edition. 616 pp., gebonden. International Institute and CAB International, Wallingford. 1995. ISBN 0 85198 885 7. Prijs £ 39,-/\$ 49,50.

De publikatie van de achtste, volledig herziene editie van dit standaardwerk werd al lange tijd verwacht. "The dictionary" is een handig naslagwerk voor iedere actieve mycoloog die geïnteresseerd is in schimmels.

De vorige editie, die van 1983 dateert, was met 445 pagina's 28% geringer in dikte, terwijl van de nieuwste editie de bladspiegel ook nog eens fors vergroot is. De meest in het oog springende verandering is de integratie van de imperfecte schimmels (dit zijn schimmels zonder geslachtelijk stadium) in het perfecte systeem. Dit is mogelijk geworden door het gebruik van o.a. moderne moleculair biologische methoden. Zoals nu meer en meer gebruik wordt, worden de "lagere" schimmels niet meer tot het Regnum Fungi gerekend, maar tot de Regna Protozoa (met o.a. de Slijmzwammen) en Chromista (met o.a. de Oomycota). Met deze nieuwere indeling zou je je kunnen afvragen welke organismen nu nog eigenlijk het predicaat "fungus" verdienen. Hierover laten de auteurs gelukkig weinig misverstanden bestaan: "We regard fungi as all organisms studied by mycologists..."! Gelukkig maar, anders zouden de slijmzwamspecialisten zich ineens protozoologen moeten noemen.

Het grootste deel van het boek, 496 pagina's, behelst een alfabetische behandeling van mycologische termen. Hierbij staan thematische en taxonomische onderwerpen door elkaar. Alle gepubliceerde taxa van schimmels op de niveaus van genus, familie, orde, klasse, phylum en rijk worden vermeld. Daarnaast worden 93 onderwerpen uitgebreid behandeld, zoals fossiele schimmels, aquatische schimmels, wijn maken en industriële mycologie. Een overzicht van deze onderwerpen, die bewerkt zijn door in totaal 55 auteurs, staat in de inleiding. Behalve deze 93 onderwerpen, die ieder meestal niet meer dan een pagina beslaan, is de behandeling van onderwerpen heel summier. Waardevol zijn de literatuurreferenties bij de meeste ingangen. Verder zijn handig de beschrijvingen van mycologische termen, die vaak vergezeld gaan van duidelijke tekeningen. In tegenstelling tot de vorige edities staan deze tekeningen nu niet achterin het boek, maar staan ze vermeld direct bij de term. Ook nieuw ten opzichte van de vorige editie is de sleutel tot de families. Dit geeft een goed inzicht in de indeling van de schimmels, maar de praktische betekenis zal voor de meeste leden van de NMV gering zijn. De resterende 75 pagina's bevatten een systematische opsomming van alle taxa tot op het niveau van geslacht.

In sommige gevallen zou een meer uitgebreide behandeling van sommige ingangen (zoals "isolatiemethoden") wenselijk zijn geweest, maar als iedere specialist zoiets over zijn eigen vakgebied gaat roepen, dan zal de volgende editie twee of meer delen moeten omvatten. In hun streven naar perfectie zijn ingangen opgenomen

waarbij je moet glimlachen. Wat bijvoorbeeld te denken van "Internet"? Hier wordt meer dan twee keer meer aandacht aan besteed dan aan het onderwerp isolatiemethoden. En als de redacteurs consequent waren geweest dan zou er ook wel een ingang "Video" in hebben kunnen staan, omdat goede video's over schimmels lastig te verkrijgen zijn. Grappig is ook de ingang "Numbers of fungi" onder de N van Numbers. In totaal zijn er nu naar schatting 72000 schimmelsoorten beschreven. Geschat wordt dat er 1,5 miljoen soorten in de wereld voorkomen. Dit zou betekenen dat nog maar zo'n 7% van de soorten beschreven is! Naar onze mening is het getal van 1,5 miljoen soorten een overschatting omdat over het hoofd gezien wordt dat schimmelsoorten veelal een kosmopolitische verspreiding hebben.

Naast de introductie van de Protozoa en de Chromista zijn ook de meeste andere indelingen vernieuwd. Hierbij hebben de bewerkers gebruik gemaakt van nieuwe inzichten over verwantschappen, verkregen door toepassing van moleculair biologische technieken. Dit heeft tot gevolg gehad dat sommige indelingen niet langer te handhaven waren terwijl alternatieven ontbraken. Dit heeft voor de ascomyceten tot de conclusie geleid dat ze nu onderverdeeld worden in 46 ordes, maar dat klassen, zoals dit het geval was bij de indeling van Ainsworth (1973; Hemiascomycetes, Plectomycetes, Pyrenomycetes, Discomycetes, Laboulbeniomycetes en Loculoascomycetes), ontbreken. Dit was ook al het geval in de vorige editie; ten opzichte van de vorige editie zijn er nu acht ordes bijgekomen. Voor de niet-specialist is het echter lastig werken, 46 oningedeelde ordes.

Bij een zo groot werk is het natuurlijk gemakkelijk om enkele tekortkomingen te vermelden, en de redacteurs zeggen dan ook in hun inleiding dat dit boek is "a marvellously imperfect work needed by all". Zo'n understatement kunnen natuurlijk alleen de Engelsen schrijven. Het boek is een grote prestatie waar de editors trots op kunnen zijn.

Aad Termorshuizen en Walter Gams